

Česká zemědělská univerzita v Praze

Provozně ekonomická fakulta

Katedra humanitních věd

Bakalářská práce

**Vliv organizovaných činností
(skauting) ve volném čase na rozvoj
zájmů mládeže (regionální výzkum)**

Anna Tesařová

© 2009 ČZU v Praze

Zadání bakalářské práce

Čestné prohlášení

Prohlašuji, že svou bakalářskou práci Vliv organizovaných činností ve volném čase na rozvoj zájmů mládeže jsem vypracovala samostatně pod vedením vedoucího bakalářské práce a s použitím odborné literatury a dalších informačních zdrojů, které jsou citovány v práci a uvedeny v seznamu literatury na konci práce. Jako autorka uvedené bakalářské práce dále prohlašuji, že jsem v souvislosti s jejím vytvořením neporušila autorská práva třetích osob.

V Praze dne _____

Děkuji PhDr. Miroslavu Polišenskému, CSc. za odborné vedení mojí bakalářské práce, Bořkovi Sluněčkovi za poskytnutí materiálů, Petrovi Pavlokovvi za jeho rady, připomínky a pomoc, které mi poskytl při vypracování této práce. Poděkování patří také těm, kteří se podíleli na mém výzkumu.

Vliv organizovaných činností (skauting) ve volném čase na rozvoj zájmů mládeže (regionální výzkum)

Influence of organized leisure-time activities (scouting) upon interest development in youth (regional research)

Souhrn

Skautské hnutí představuje ucelený výchovný systém k všestrannému rozvoji člověka, který ho ovlivňuje po celý život. Svůj pozitivní společenský význam skauting prokázal za dobu svého více než stoletého působení již mnohokrát.

Moje bakalářská práce se snaží zhodnotit celkový vliv a přínos skautingu na rozvoj zájmů mládeže. Z názorů zjišťovaných pomocí provedeného výzkumu se potvrzuje přínos pro členy skautingu při utváření jejich životních hodnot a postojů. Odpovědi skautů v rámci standardizovaného rozhovoru se v některých bodech lišily od odpovědí zbývajících respondentů, avšak i mezi skauty se v některých otázkách vyskytuje různost názorů. Nejen to dokazuje obtížnost, s jakou je třeba hledat cestu směřování skautingu a jeho prožívání v dnešní době.

Summary

Scouting represents global educational system affecting the personality development during all its life. Scouting has already manytimes demonstrated its significance to the society during more than hundred years of its history.

My bachelor thesis reviews the total contribution of scouting, its influence upon interest development in youth and its place in a modern society. The fact that scouting really influences personal attitudes became evident from the research. There are respectively significant differences in a standardized interview of some questions between answers given by scouts and the rest of respondents. Not only this fact demonstrates the difficulty of finding the way of scout 's tending and at the same time its nowadays living.

Klíčová slova

Volný čas, volnočasové aktivity, skauting, historie skautingu, rozvoj osobnosti

Key words

Leisure time, leisure time activities, scouting, history of scouting, personal development

Obsah

Úvod.....	4
Cíl práce a metodika.....	4
I. Teoretická část.....	6
1. Činnost mládeže ve volném čase.....	6
1.1. Volný čas.....	6
1.2. Hry, učení a sport.....	6
2. Poslání, cíle a principy skautingu.....	7
2.1. Junák – svaz skautů a skautek ČR.....	7
2.2. Principy a cíle Junáka.....	8
3. Historické aspekty skautingu.....	10
3.1. Kořeny světového skautingu.....	10
3.2. Zrození českého skautingu.....	13
4. Právní aspekty skautingu.....	16
4.1. Právní aspekty působení Junáka.....	16
4.1.1. Definice Junáka z hlediska práva České republiky.....	16
4.1.2. Forma Junáka navenek v kontextu právního řádu.....	17
4.1.3. Vnitřní poměry a uspořádání Junáka – Stanovy Junáka.....	17
4.1.4. Předpisy platného práva vztahující se na činnost Junáka.....	18
5. Ekonomické aspekty skautingu.....	21
5.1. Jmění Junáka – svazu skautů a skautek ČR.....	21
5.2. Výsledky hospodaření Junáka za rok 2007.....	22
5.2.1. Přehled výkazu zisku a ztrát.....	22
5.2.2. Náklady na činnost a služby ústředních orgánů Junáka.....	23
5.2.2.1. Zaměstnanci a mzdové náklady.....	24
5.2.3. Majetek a zdroje majetku Junáka.....	25
5.2.4. Audit.....	26
6. Technické aspekty skautingu.....	27
6.1. Technické prostředky 7. skautského střediska Blaník – Praha 4.....	27
7. Kvalifikační předpoklady Junáka.....	29
7.1. Organizace a řízení.....	29

7.2.	Kvalifikační stupně Junáka	29
7.3.	Další vzdělávací kurzy Junáka	30
II.	Výzkumná část	31
	Cíl	31
	Metoda	31
	Data	31
	Diskuze	32
	Výsledky	32
	Závěry	34
	Závěr	35
	Seznam použité literatury a informačních zdrojů	36
	Seznam zkratk	38
	Přílohy	39

Úvod

Existuje mnoho odpovědí na otázku „Co je skauting?“ Robert Baden-Powell jednou odpověděl, že „skauting je hra,“ zároveň však dodal: ... „o velkou sázku.“

Slovo skauting může mít několik vysvětlení. Jedna z odpovědí může například znít, že skauting je celosvětové výchovné hnutí, které roku 1907 založil britský generál Robert Stephenson Smyth Baden-Powell. Baden-Powella vedly z založení hnutí jeho zkušenosti z vojenských výprav v Indii, Afghánistánu a hlavně z Afriky. Při nich docházelo ke zvyšování fyzické zdatnosti a odolnosti mladých mužů, rozvíjení jejich vytrvalosti a inteligence.

Nové hnutí se u mladých Britů setkala s velkým obdivem, skauting rychle pronikal do ciziny a brzy se stal oblíbeným po celém světě. V roce 1910 byla dokonce založena organizace Girl Guides (dívčí skauting).

Z jiného úhlu pohledu se skauting může jevit jako životní styl. Životní styl jedince, který je ochoten řídit se skautskými principy, zákony a sliby. Skaut by měl být především dobrým člověkem. Desátý bod skautského zákona vyjadřuje a charakterizuje skauta takto: Skaut je čistý v myšlenkách, slovech i skutcích.

Skauting může být považován také za život v přírodě, život v souladu s ní a jejím poznáváním. Slovo „skaut“ většinou překládáme jako pátrač, zvěď, stopař. Skaut je tedy člověk, který dovede ocenit krásu přírody a zároveň si uvědomuje svoji zodpovědnost za ni.

Skautské heslo zní „Buď připraven“. Velkou výhodou skautů je jejich všestrannost, skauting je založen na myšlence celoživotního vzdělávání, rozvíjí zájmy svých členů komplexně. Též pro vedoucí je organizační a praktická zkušenost, která by se dala přirovnat k manažerské pozici, značným přínosem do života. U jiných zájmových kroužků by se podobný přínos hledal jen stěží.

Cíl práce a metodika

Cílem mé práce je zjistit, zda skauting rozvíjí zájmy mládeže v rámci jejich volnočasových aktivit, zda má vliv na tvorbu žebříčku životních hodnot a zda jsou skautské zkušenosti a znalosti zúročovány v běžném životě. V prvních kapitolách budou na základě literatury nastíněny ideové základy a poslání skautingu, historie vzniku skautského hnutí a jeho další vývoj. Dále bude pozornost věnována právním, ekonomickým a technickým aspektům skautingu. Zmíněny také budou kvalifikační předpoklady, které musí vedoucí skautského oddílu splňovat. K hodnocení postavení skautingu v dnešní době a předpokládané roli v budoucnosti budou využity i výsledky kvantitativního výzkumu, který byl za tímto účelem proveden ve skautském prostředí i mimo něj.

Při výzkumu bude použita deduktivní metoda. Nástrojem shromažďování informací bude metoda analýza institucí, analýza dokumentů, osobní rozhovory a pozorování.

Je nutné poznamenat, že cílem práce není získávání nových členů, práce nahlíží na vystižení skautského hnutí z více pohledů a současně se nebrání ani kritickému hodnocení.

I. Teoretická část

1. Činnost mládeže ve volném čase

1.1. Volný čas

Volný čas plní zejména funkce odpočinku, zábavy a rozvinutí osobnosti. Rozdíly v rozsahu volného času a jeho náplň mohou být velmi odlišné u každého jedince či sociální skupiny. V minulosti převládal převážně pasivní způsob využívání volného času, v současné době se do popředí dostává aktivní podoba. Existují různé formy trávení volného času, např. sport, manuální činnost, kultura, četba, tanec, hudba, cestování, či pasivní využívání technických prostředků moderní doby (počítač, televize, internet).

Na volbě volnočasových aktivit se podílí především rodina. Způsob výchovy významně ovlivňuje vývoj dítěte a rozvoj jeho osobnosti. Důležitou roli hrají také postoje rodičů k dětem a jejich vzájemné vztahy. Zejména v počátcích vzniku zájmových činností je podpora rodičů významná. Při výběru určitého typu aktivity záleží rovněž na vnitřních předpokladech člověka a jeho uzpůsobení k realizaci dané činnosti.

Mládež přejímá zvyky a způsoby chování dospělých, proto je dobré zájmy dětí v rámci volného času rozvíjet. Může tak vzniknout dobrý základ pro zdravý vývoj lidské společnosti. Podrobnějšímu členění a způsobům využívání volného času mládeže se věnuje kniha Jana Čápa Psychologie mnohostranného vývoje člověka.

1.2. Hry, učení a sport

Jedním z problémů vzdělávání na všech jeho úrovních je skutečnost, že příliš mnoho výuky probíhá v prostředí, které je odloučeno od okolního světa. Problém může vyřešit využívání pečlivě naplánovaných a zorganizovaných her, s jejichž pomocí lze poznat praktický význam věcí, které před mládeží vyvstanou a kterými se musí zabývat v každodenním životě. Učení u dětí nastává tam, kde existuje možnost vidět bezprostřední význam toho, čemu se učí. To nastane buď praktickým použitím, nebo tak, že si dítě převede učivo do vztahu k problémům, které již vnímá jako důležité.

Činnost skautingu vesměs vychází z praktické roviny činnosti. Většinu získaných znalostí a zkušeností je tedy možné si okamžitě vyzkoušet a mládež má tak možnost si nabyté vědomosti zažít.

Sport je přínosem nejen pro tělesný rozvoj a fyzickou zdatnost, ale současně rozvíjí i osobnost každého jedince. Sport utváří charakter, učí hodnotě týmové práce, poctivé hře, nesobeckosti a zároveň i umění prohrávat. Z tohoto důvodu je zařazení sportu do vzdělávacího programu velmi vhodným prostředkem k výchově. Podrobněji se o této problematice zmiňuje kniha Davida Fontana Psychologie ve školní praxi.

2. Poslání, cíle a principy skautingu

„Skautské hnutí existuje ve 216 zemích a teritoriích světa, má přes 40 milionů členů a je tedy největší mezinárodní organizací pro děti a mládež. Skauti a skautky na celém světě ctí tytéž hodnoty. Smyslem skautingu je maximální rozvoj jednotlivce a jeho proaktivní působení ve světě.“ [1]

„Z hlediska organizačního bylo toto mezinárodní hnutí rozčleněno na několik částí:

*• **chlapecký skauting** – WOSM (World Organization of The Scout Movement) sdružuje asi 16 milionů skautů ze 168 států a teritorií. Ústředním sídlem je Ženeva.*

*• **dívčí skauting** – WAGGGS (World Association of Girl Guides and Girl Scouts) sdružuje asi 9 milionů skautek ze 136 států světa. Světové ústředí má v Londýně*

*• **skauting pro dospělé** – ISGF (The International Scout and Guide Fellowship) se sídlem v Bruselu sdružuje dospělé skauty (oldskauty) ze 40 států světa.“ [2]*

Jednotlivé národní skautské organizace jsou členy vždy jedné (více z těchto) skautských mezinárodních organizací.

2.1. Junák – svaz skautů a skautek ČR

Junák dnes čítá přes 40 000 členů. Organizace se dělí do tří věkových skupin: světlušky a vlčata (6-10 let), skauti a skautky (10-15 let) a rangers a roveři (nad 15 let).

Moderní organizace moderních lidí

„Jakkoliv skauting staví na neměnných hodnotách, jako je přátelství, zodpovědnost, odolnost, schopnost činit rozhodnutí, ochota pomáhat potřebným, ochrana přírody a výtvorů lidského umu, je dnešní Junák moderní organizací. Využívá soudobých pedagogických metod a manažerských postupů. Má rozsáhlé mezinárodní kontakty, spolupracuje s řadou institucí a významných osobností a svoji činnost přizpůsobuje měnícím se potřebám tak, aby byl schopen plnit své poslání – vychovávat úspěšné, sebevědomé a současně obětavé a vysoce mravní osobnosti.

Junák jakožto člen mezinárodní skautské organizace poskytuje svým členům příležitost k jazykovému vzdělávání a networkingu. Spolupracuje s řadou uznávaných expertů v oblasti pedagogiky, komunikace a marketingu. Využívá ve své činnosti výpočetní techniku, jeho www stránky patří ke špičce v rámci nestátního sektoru. Děti si osvojují pravidla správného hospodaření, dospělí členové pak ekonomiku a legislativu neziskových organizací v celém rozsahu. Skauting v České republice připravuje své členy na řešení každodenních situací dneška a zítřka.“ [3]

Publikační činnost Junáka

„Tradiční činností Junáka je též odborná publikační činnost. Junák vydává časopis Skaut - Junák, dále metodický a informační měsíčník Skauting, časopis pro děti do 10

let Světýlko a časopis Kmen, který se zaměřuje na dospívající mládež – rovery. Kromě časopisů vycházejí i metodické publikace.“ [4]

2.2. Principy a cíle Junáka

Principy a cíle skautského hnutí jsou shrnuty ve Stanovách skautské organizace. Citováno ze Stanov Junáka - svazu skautů a skautek ČR (schválených X. sněmem Junáka 21.10.2001), hlava druhá - Poslání a principy Junáka, bod pět:

„Posláním Junáka je podporovat rozvoj osobnosti mladých lidí, jejich duchovních, mravních, intelektuálních, sociálních a tělesných schopností tak, aby byli po celý život připraveni plnit povinnosti k sobě samým, bližním, vlasti, přírodě a celému lidskému společenství v souladu s principy a metodami, stanovenými zakladatelem skautského hnutí, lordem R. Baden-Powellem a zakladatelem českého skautingu, prof. A. B. Svojsíkem.“

Posláním skautingu je tedy zlepšovat svět prostřednictvím jednotlivce skrze cestu vlastního rozvoje. Základními prvky skautské výchovy jsou tři obecné principy. Jsou společné skautům po celém světě a jejich dodržování a respektování hodnot člověka je důležitou podmínkou pro úspěšné dosažení tohoto cíle.

Zakladatel skautingu Baden-Powell seřadil principy podle důležitosti, lze však najít výklad i ve směru opačném. Pokud nemáme dostatečně rádi sami sebe, nemůžeme milovat své bližní. Potom je velice obtížné milovat Boha, který je neviditelný, když nejsme schopni mít v lásce ty, kteří jsou každodenní součástí našeho života.

Povinnost k Bohu

„Znamená oddanost duchovním principům, povinnost hledat v životě vyšší hodnoty, nejen materiální, a být věrný svému vlastnímu přesvědčení. Skautkám a skautům nejde jen o péči o sebe sama a o své okolí, ale také o dobře naplněný život.“

Povinnosti k druhým

„Znamená odpovědnost člověka ke společnosti, snahu být ostatním příkladem, být prospěšný ve svém okolí a sloužit těm, kteří potřebují pomoc. Činnost skautských oddílů musí být založena na úctě ke všem lidem a nesmí poškozovat ani přírodu ani životní prostředí.“

Povinnost vůči sobě samému

„Každý člověk má odpovědnost za svůj osobní rozvoj – starat se o své zdraví, vzdělávat se, a rozvíjet své schopnosti.“¹

¹ [Břicháček, V. a kol., *Skautskou stezkou*, s. 345-362]

Současné cíle českého skautingu stručně vyjadřuje Strategie Junáka - svazu skautů a skautek ČR do roku 2005, zejména 5. a 7. až 10. kapitola. Citováno z 5. kapitoly:

„Skauting bude nabízet dětem, mládeži i dospělým život, který je smysluplným bytím – možnost orientovat se ve vztahu k duchovním hodnotám, k druhým lidem, ke společnosti, k sobě i k přírodě. Bude vychovávat osobnosti, které dokáží kladně ovlivňovat společnost, které jsou součástí elity národa a které se chtějí a dokáží starat o potřebné. Zásadní důraz budeme klást na mezinárodní rozměr skautingu a celosvětové skautské bratrství a sesterství.“

„Dospívající ve věku 15-20 let přesvědčíme, že skauting nabízí přitažlivé životní vzory, kvalitní a atraktivní akce a výchovu k úspěchu – ne nutně materiálnímu – dobré rodiny, platní občané schopni postarat se o sebe i druhé apod.“

Rodiče budoucích skautů přesvědčíme, že skautská výchova se na dětech kladně projevuje (jak v mravní, tak výkonové úrovni) a že vychováváme děti pro úspěšnou budoucnost.

Představitelé společnosti (stát a veřejné instituce vzdělávacího a kulturního charakteru) budou skauting vnímat jako výchovu k demokracii a platnému občanství, která nabízí rozvoj obecně užitečných dovedností a postojů, jakými jsou například samostatnost a tvořivost.“

3. Historické aspekty skautingu

3.1. Kořeny světového skautingu

Skauting může být shrnut jako výsledek dvouapůltisíceleté snahy lidstva o ideální způsob výchovy a styl života. Proto můžeme k předchůdcům skautingu přiřadit antické Řecko, křesťanství, středověké rytířství, japonská samurajství, renesanci a humanismus. Či jmenovat řadu významných osobností uznávajících hodnoty skautingu: Francois Rabelais, Jan Amos Komenský, Jean Jacques Rousseau, Ralph Waldo Emerson, Henry David Thoreau, John Ruskin, Rudyard Kipling a Ernest Thompson Seton.

Myšlenkové základy skautingu mají stejně jako zrod evropské kultury své kořeny v anticko-křesťanské tradici.

Z řecko-římských hodnot jsou převzaty principy kalokagáthie (vyvážený rozvoj duše, ducha i těla) a smyslu pro řád, dříve nazýváno jako logos. Ten umožňuje světu porozumět a dobře se v něm orientovat.

Skauting se označuje za nezávislé a nepolitické hnutí, jeho základní rysy jsou v jádru křesťanství. Je zde kladen důraz na uznávání lidské svobody a důstojnosti, odpovědnosti k mravnímu řádu a snahu o nezištnou pomoc bližním. Také tři patroni skautů pocházejí z okruhu křesťanských světců: sv. František z Assisi (patron vlčat-nejmladších dětí), sv. Jiří (patron skautů a skautek) a sv. Pavel (patron roverů- starší skauti). Český skauting má kromě celosvětových ochránců ještě dva národní patrony, a to sv. Václava a sv. Ludmilu.

Dalším ze zdrojů hodného následování je rytířství. Jeho zlatý věk spadá do doby raného středověku (9.-12. stol.). Do českých zemí proniká rytířství o něco později, kolem 13. století. Ve světě v té době už rytířské myšlenky spíše doznívají.

Ztělesněním správného rytíře byly následující hodnoty, které mohly z rytíře učinit spravedlivého muže: víra, naděje, láska a věrnost. Podstatný byl též morální zákon rytíře, který stanovovaly tyto zásady: 1) Ctít Boha, 2) Obávat se Boha, 3) Uctívat Boha.

Nejhorším hříchem, definovaným Řádem rytířstva, byla pýcha.

Pod pojmem renesance máme na mysli historickou epochu trvající od 14. do 16. století, jehož typickými prvky byl racionalismus, individualismus, snaha o harmonii a vyváženost. Byla to doba opětovného návratu k antice. Slovo renesance se dodnes velmi často používá, jeho původní význam ve francouzštině znamená obnovení, obrození, nový rozkvět osobnosti člověka. Renesance s sebou přináší myšlenkový zvrát, lidé se snažili oprostit od závislosti na božském a církevním řízení. Do popředí se dostávala lidská individualita a přirozenost. Byl kladen důraz na vzdělání, přínosem humanismu a renesance se stalo rozšíření vzdělání i pro široké vrstvy obyvatelstva.

Významným renesančním myslitelem byl francouzský spisovatel a lékař Francois Rabelais (1495 – 1553). Zdůrazňoval nutnost přirozené výchovy těla a ducha ve shodě s přírodou. Podobný názor zastával i český filozof, teolog, pedagog a spisovatel Jan Amos Komenský (1592 – 1670), který propracoval především metody názorového učení (přímá zkušenost žáka) a metody systematickosti a soustavnosti (potřeba zajistit žákům soustavný vzdělávací proces nejenom v jednotlivých předmětech, ale i mezi nimi). Těchto vlivů si byl vědom i zakladatel českého skautingu Antonín Benjamín Svojsík.

Další slavnou osobností v době renesance byl francouzský filozof, spisovatel a pedagog Jean Jacques Rousseau (1712 – 1778) byl nositelem myšlenek návratu lidí k přírodě a lidské přirozenosti. Již tehdy považoval civilizaci za zkaženou. Rousseauovým cílem bylo vychovat svobodného člověka, který nebude do ničeho nucen a budou respektovány jeho věkové a individuální zvláštnosti. Rousseau odsuzoval učení z knih, doporučoval učení na základě vlastní zkušenosti. Své názory na výchovu shrnul v knize Emil aneb o výchově.

Rousseauovým dílem byl silně ovlivněn německý lékař a první evropský „táborník“ Johan Bernard Basedow (1724 – 1790), který se ujal praktické realizace jeho myšlenek. Za pedagogického působení ve svém výchovném ústavu Philantropium tábořil se svými chovanci v přírodě.

V Americe navázal na návrat k přírodě mj. Henry David Thoreau (1817 – 1862), který roku 1854 publikoval dílo „Walden čili život v lesích“. Thoreau toužil být blíž přírodě a své úvahy a zkušenosti z dvouapůlletého osamoceneného pobytu ve vlastnoručně vybudovaném lesním srubu v okolí svahů Walden Pound v Concordu v knize shrnuje. *„Šel jsem do lesů, protože jsem chtěl žít s rozmyslem, střetnouti se s pravou podstatou života a hledět, zdali bych se nemohl naučiti tomu, čemu mne naučiti může, abych si v hodinu smrti nemusel říci, že jsem věc tak vzácná, také jsem nechtěl žít v odříkání, leč by to bylo naprosto nezbytno. Přál jsem si žít a hluboko vysáti všechno morek života, žít tak junácky a po spartánsku, abych na hlavu porazil všechno, co není životem, zabrali kosou hodně široký řad a sežnouti u samé země, vyžrání naživot a obmeziti jej na nenutnější míru a objeví-li se nízkým, tu zachytiti plnou a pravou jeho úzkost a ukázati ji světu; pakli vznešeným poznati ho zkušeností a podati o tom věrnou zprávu...“*²

Na začátku 20. století se završily snahy o změnu výchovnému systému díky působení dvou významných osobností, Ernesta Thomase Setona a Roberta Badena-Powella. Každý z nich při zavádění nových výchovných metod postupoval svým charakteristickým způsobem, neměli na věc vždy totožné názory. Nově vzniklá mládežnická hnutí (Skauting, Woodcraft Indians) měla však i přes tyto názorové rozdíly mnohé společné rysy, vzájemně se ovlivňovaly a obohacovaly. Zároveň se obě organizace velkou rychlostí šířily z anglosaského prostředí téměř do celého světa.

² [Thoreau, H.D.: Walden, s. 83-84]

Ernest Thomas Seton

Spisovatel, ilustrátor a zakladatel Woodcraft Indians se narodil 14. srpna 1860. Poměrně brzy se přestěhoval s rodiči do Kanady. Ve škole v Torontu se proslavil svojí spisovatelskou a ilustrátorskou činností. Po studiu malířství v Paříži se vrací zpět do Ameriky, žije v přírodě, poznává její život a seznamuje se s Indiány v různých částech země. Své zkušenosti ze zálesácké činnosti shrnuje v knihách „Rolf zálesák“, „Dva divoši“, „Kniha lesní moudrosti“ a „Svítek březové kůry“. Dále vydává nádherné povídky ze života zvířat, jež byly přeloženy do mnoha jazyků, češtinu nevyjímaje. Rozsáhlá a dokonalá znalost přírody mu dovolovaly věnovat se ilustrátorské práci svých knih i knih jiných autorů.

Roku 1902 zakládá společenství Woodcraft Indians, které postupně čítalo na 300 000 členů. V čele hnutí stál samozřejmě Seton, přezdíváný Černý vlk. E. T. Seton byl skutečným znalcem přírody i dětské duše a dovedl tak vytvořit pro mládež nejvhodnější výchovný systém, který by souběžně rozvíjel tělesné, duševní i rozumové stránky jejich osobností.

E. T. Seton se snažil rozšířit Woodcraft do Anglie a v roce 1904 dochází k seznámení s Robertem Baden-Powellem. Ten v té době pracoval na příručce „Scouting for Boys“. Zezačátku spolu spolupracovali – E. T. Seton poskytl Baden-Powellovi svoje materiály, mnohé z nich Baden-Powell použil. Postupem času se však jejich názory začínají lišit, důvodem k neshodám byl především anglický vojenský pohled na věc. V roce 1910 vznikají američtí Boy Scouts of America, prvním náčelníkem se stává E. T. Seton. Snaží se tak ve uplatnit svůj pohled na skauting. Roku 1915 je však nucen z organizace vystoupit, formálně z důvodu státního občanství. Skutečným důvodem k odchodu ale byly ideové rozpory, Setonovi protivníci se přikláněli ke skautskému vojenskému pojetí R. Badena-Powella. V roce 1916 E. T. Seton zakládá organizaci The Woodcraft League of America. Přeprocovává tedy své původní woodcrafterské hnutí, které se neliší počátečními ideály, ale odlišuje se lepší organizací.

Woodcraft se značně rozšířil po celém světě a pronikl i do českých zemí. Koncem roku 1936 navštívil E. T. Seton Československo a seznámil se zde s naším skautským hnutím.

E. T. Seton umírá 23. října 1946 v dnešním Seton Village v Novém Mexiku v USA. Organizace The Woodcraft League of America poté zanikla, její pozůstalost odkázala vdova po E. T. Setonovi organizaci Boy Scouts of America. Přestože byl E. T. Seton v Americe prvním skautským náčelníkem, příliš se skautingem spojován není. Více skautských organizací v USA i ve světě použilo základy dané R. Baden-Powellem.

Sir Robert Stephenson Smyth Baden-Powell of Gilwell

Robert Baden - Powell se narodil 22. února 1857 v Paddingtonu v Londýně. Již v době svých školských a středoškolských studií pobýval co nejčastěji v přírodě, kde se mnohému naučil snáze než memorováním z knih. Po absolvování vojenské akademie působil v řadách anglického jezdeckva v Indii, Afghánistánu a v jižní Africe. Zde se

proslavil svojí obrannou strategií pevnosti Mafeking v Búrské válce, díky níž Angličané zvítězili. Během bojů si všiml, že Búřům pomáhá jejich znalost přírody a terénu, otužilost, tělesná zdatnost apod. Těchto postřehů využil ve výcviku dospívajících hochů, z kterých vytvořil spojovací čet. Přiděloval jim, přiměřeně dle věku, úkoly např. poslíčků či spojek.

V Anglii byl za pomoc při africkém vítězství velmi oslavován a stal se nejmladším generálmajorem britské armády.

Příručka „Aids to Scouting“, určená vojenským stopařům, měla velký úspěch i mezi chlapci, kteří ji využívali ke svým hrám. Někteří z nich již byli členy různých výchovných organizací, např. Chlapecké brigády (The Boys Brigade), založené anglickým duchovenstvem. R. Baden-Powell posléze vojenskou příručku přepracoval a doplnil. Roku 1908 vydává šestisvazkovou knihu „Scouting for Boys“, jež byla původně určená pouze k obohacení výchovných postupů a programu v uvedených Chlapeckých brigádách. Nicméně toto dílo se stalo základním dílem celosvětového skautingu. V roce 1907 organizuje R. Baden-Powell první veřejný skautský tábor na ostrově Brownsea. Tábor je v podstatě považován za počátek skautingu. R. Baden-Powell zde uplatňoval v praxi své výchovné myšlenky a postupy; vedl chlapce k čestnosti, odpovědnosti, úctě k hodnotám, k dobrovolné kázni, vzájemné pomoci, smyslu pro povinnost, pro pořádek, k samostatnosti a lásce k přírodě. Využil přirozeného sklonu mládeže vytvářet skupiny a rozdělil je do družin. Zodpovědnost za každou družinu měl vždy nejstarší chlapec, který ji také vedl.

R. Baden-Powell zpočátku nepomýšlel na založení skautské organizace, učinil tak se svými spolupracovníky v lednu 1908, kdy veřejně vyhlásil založení skautského hnutí.

3.2. Zrození českého skautingu

Skautská myšlenka se dostala do českého prostředí velmi záhy. Zájem souvisel hlavně se školskou reformou, proto se mezi prvními příznivci skautingu objevovali především středoškolská profesori.

Počátkem 20. století Rakousko-Uhersko provádělo úpravy vojenského výcviku. Jejich součástí měla být i reforma tělesné výchovy na středních školách. Snahou bylo, aby se tělovýchova stala součástí předvojenské výchovy. Tak se však nestalo. V roce 1911 byly ale schváleny nové zmodernizované osnovy pro těsnou výchovu. Jejich základem se stala kniha německého vojenského lékaře Dr. Liona, kterou sepsal podle Baden-Powellovy knihy „Scouting for Boys“. Všem profesorům tělesné výchovy se tak dostalo poučení o skautském způsobu výchovy. Ti, kteří měli opravdový zájem, se dále seznamovali s odbornou literaturou, např. se Svojsíkovými Základy junáctví, které byly do škol doporučeny i rakousko-uherským ministerstvem kultu a vyučování. Z řad těchto nadšenců pak vycházeli vedoucí nových oddílů, které většinou, hlavně zpočátku, tvořili studenti.

Historie českého skautingu je spojena se jménem Antonína Benjamina Svojsíka. A. B. Svojsík, vlastním jménem Antonín František Svojsík, se narodil 5. září 1876 ve Dvoře Králové. Po smrti otce se rodina přestěhovala do Prahy, kde Antonín začal chodit do školy. Ve studiích pokračoval a absolvoval učitelský ústav. Již jako chlapec rád cestoval, měl také hudební a pěvecké nadání. Zpíval v Českém pěveckém kvartetu, které spolu s třemi dalšími učiteli založil. Společně navštívili mnoho zemí. Postavení nejmladšího v kvartetu mu přineslo umělecké jméno Benjamin. Později si rozšířil svoji aprobaci odborným univerzitním kursem o tělocvik. Vyučoval na reálce na Žižkově, později na gymnáziu v Křemencově ulici. Věnoval se sportu, turistice, cvičil v Sokole, kde již ve 23 letech zastával funkci náčelníka. Oženil se v roce 1909.

Během svých mnohých cest se seznamoval s problematikou dětské výchovy ve světě, hlavně s mimoškolním vzdáváním. Právě tímto způsobem poznal skautskou výchovu a pochopil její přínos. V červenci 1911 navštívil A. B. Svojsík Anglii, aby se osobně seznámil se skautingem. Pobýval se skauty ve volné přírodě, získával zkušenosti a také přesvědčení, že skauting je právě tím výchovným programem, který v našem prostředí doposud chyběl. Bylo to šťastné a u nás nepoužívané spojení - hra v přírodě, metoda k všestranné výchově samostatného, spolehlivého, humánního a čestného jedince. Nikoliv jen cvičení těla, ale i rozvoj ducha a rozumu. Cestou zpět do vlasti se o správnosti tohoto názoru přesvědčil i v některých evropských zemích, kterými projížděl.

Brzy po návratu začal za pomoci svého švagra A. Stránského překládat Baden-Powellovu knihu „Scouting for Boys“. Tvořil tak základy pro český skauting, do kterého použil nejvhodnější prvky jak z Baden-Powella, tak ze Setonova pojetí, a upravil je pro naše prostředí. Například vzhledem k postavení Čechů jako občanů Rakouska-Uherska a k jejich národnostní nesvobodě nezdůrazňoval výchovu k dobrému občanství (Baden – Powellovo pojetí). K doplnění programu naopak zdůrazňoval výchovný pobyt v přírodě a zvládnutí všech znalostí, které jsou k tomu potřebné (podle E. T. Setona). To však vedlo část veřejnosti k mylnému názoru, že skauting spočívá v pouhém stanování.

Následně se rozvinula diskuze o českém názvu nového hnutí, který by napomohl příznivějšímu přijetí skautingu veřejností. Po různých návrzích byl vybrán výraz Junák. K počeštění hnutí byl zvolen i vlastní skautský znak. A. B. Svojsík oslovil Mikoláše Aleše, který vybral typický symbol českých Chodů - černou psí hlavu na bílém pozadí. O skautskou hymnu se postaral další Svojsíkův přítel, spisovatel F. S. Procházka, který napsal text. Hudba je dílem kapelníka Národního divadla Karla Kovařovice. Textem hymny byla také zakončena očekávaná kniha „Základy junáctví“, s titulní ilustrací Mikoláše Aleše, kterou prof. Svojsík vydává na jaře 1912. Byly v ní mj. uveřejněny příspěvky tehdejších významných osobností veřejného života, kteří skauting doporučovali. Byli mezi nimi např. politik K. Kramář, spisovatel K. V. Rais, lékař J. Thomayer. V létě 1912 uskutečnil A. B. Svojsík první skautský tábor pod hradem Lipnice na Českomoravské vysočině a ukázal, že skauting lze úspěšně praktikovat i v českých zemích.

I přes různé potíže, osobní neshody a nepřejícné ohlasy postupně členů Junáku přibývalo. A. B. Svojsík musel ovšem řešit i otázky organizačního zaštitění organizace. Oddíly, které vedli učitelé, působily v rámci jejich škol. Ostatní oddíly s vedoucími z jiných profesí neměly zastřešení a pracovaly tím vlastně nezákonně. Původně se A. B. Svojsík domníval, že se skauting stane součástí Sokola, největší národní tělovýchovné instituce, a skautskou metodiku Sokol převezme pro svůj dorost. V Sokole však zvítězil konzervativní proud, který nové myšlenky odmítl. Roku 1912 vytvořen Skautský odbor při Svazu českých spolků a přátel pro tělesnou výchovu. Administrativa se však rozrůstala, takže A. B. Svojsík v červnu 1914 zakládá samostatný spolek Junák - Český skaut s vlastními stanovami. Byl zvolen vrchním vůdcem. I když stanovy byly místodržitelstvím císařského království schváleny, rakousko-uherské mocnářství rozšiřování českého společenského života příliš neschvalovalo. Z tohoto pohledu může být založení hnutí považováno za velmi odvážný čin. A. B. Svojsík dále pracoval na šíření junáctví přednáškami, školícími kursy pro vůdce, články a praktickými veřejnými ukázkami tábornické praxe.

Od doby vzniku Junáka uplynulo již více než sto let. Základy položené A.B. Svojsíkem se ukázaly být dostatečně pevné, navzdory mnohým obtížím, politickým procesům a perzekuci, které organizaci v průběhu 20. století postihly. Po obnově hnutí v roce 1989 bylo možno navázat na skautskou tradici a s výhledem do nového tisíciletí se pustit do další činnosti.

4. Právní aspekty skautingu

4.1. Právní aspekty působení Junáka

4.1.1. Definice Junáka z hlediska práva České republiky

Junák je možno definovat jako nestátní neziskovou organizaci (NNO) nebo jako občanské sdružení.

Definice NNO dle internetového slovníku Wikipedie:

„Nevládní nezisková organizace nebo nestátní nezisková organizace někdy označovaná podle anglické zkratky jako NGO (Non-Governmental Organization) je organizace zabývající se obecně prospěšnou činností, avšak nezřizovaná státem a na státu nezávislá.

Nevládní neziskové organizace (NNO) v České republice jsou:

- občanské sdružení podle zákona č. 83/1990 Sb.,*
- obecně prospěšná společnost podle zákona č. 248/1995 Sb.,*
- nadace a nadační fondy podle zákona č. 227/1997 Sb.*
- církevní právnická osoba podle zákona č. 3/2002 Sb.*

...

Taktéž se v tomto smyslu často zkráceně používají výrazy nezisková organizace (organizace nevytvářející zisk, ovšem mohou být zřizovány i státem) a nebo nevládní organizace.“ [5]

V případě NNO se nejedná o zákonný pojem, ale o sociologický a právně teoretický pojem. NNO je institucí občanské společnosti. Jedná se o organizační útvar, ve kterém se systematicky a organizovaně realizují společenské zájmy a potřeby jejích členů s určitým cílem na samosprávné bázi. Vytyčený cíl vymezuje provozovanou činnost a zaměření na cílovou skupinu. Dosažení tohoto záměru je cílem skautů a proto se sdružují.

NNO má nadto podstatné rysy „obecné prospěšnosti“. Na rozdíl od různých spolků (např. filatelisté) působí neziskové organizace k dosažení cílů obecně (i právem) uznávaných jako cíle prospěšné, které jsou potřebné pro zdravý vývoj společnosti. Od toho se zároveň i odvozuje např. nárok na podporu či úlevy ze strany státu (dotace, daňové úlevy, právo na náhradní civilní službu, nasazení osob vykonávajících trest obecně prospěšných prací...).

Zároveň to otvírá možnost státu, aby požadoval plnění určitých standardů. Mezi ně lze zahrnout vzdělání vedoucích či plnění určitých programových prvků.

Nestátní neziskové organizace se odlišují od podnikatelských subjektů (obchodních společností). Jejich cílem je především dosahování zisku. Dosažení zisku

není u skautů vyloučeno, ale nejedná se o hlavní předmět činnosti. Zisk pak musí být použit k plnění neziskových cílů.

U definice Junáka jako občanského sdružení se jedná o konkrétní právní formu právnické osoby, kterou právní řád zná a která je vhodná pro účely působení Junáka. Junák v rámci této právní formy působí dle svých Stanov.

4.1.2. Forma Junáka navenek v kontextu právního řádu

Junák je právnickou osobou založenou ve formě občanského sdružení. Občanské sdružení je právnickou osobou založenou dle zákona č. 83/1990 Sb., o sdružování občanů. Zákon je dosti stručný, mezi základní ustanovení patří právo se svobodně sdružovat, zakládat spolky a jiná „občanská sdružení“, která se stávají dle práva právnickými osobami. Zároveň nikdo nesmí být ke sdružování či k členství v některém sdružení nucen. Zákon dále upravuje vznik a zánik sdružení. K návrhu na vznik sdružení musí být připojeny stanovy, ve kterých musí být uveden: název, sídlo a cíl činnosti sdružení, orgány sdružení včetně způsobu jejich ustavování, určení orgánů oprávněných jménem sdružení jednat, případně ustanovení o organizačních jednotkách, pokud budou zřízeny. Ze stanov sdružená vyplývají práva a povinnosti jejich členů.

V současné době se připravuje zásadní novela Občanského zákoníku z pera profesora Karla Eliáše, která zahrnuje i část o „spolcích“ – nový název pro občanská sdružení. Dosavadní platný zákon o sdružování občanů by byl v případě přijetí novely zrušen. Plánovaná novela má změnit celou řadu ustanovení. Přesněji určuje jednotlivé orgány spolků, počítá se zřízením registru spolků, které by byly podobně jako obchodní rejstříky obchodních společností vedeny soudy. Novela mění i celkový pohled na spolky, zdůrazňuje právo jeho členů na sdružování a rovnost a demokratické principy. Práva členů chrání celou řadou ustanovení – např. práva členů, aby některé záležitosti projednal stanovený orgán, definovaný způsob vyloučení člena, demokratické principy povinně obsaženy ve způsobech rozhodování orgánů spolku.

Ve skutečnosti daná ustanovení nemusí být pro spolky pouhým přínosem, ale mohou naopak znamenat i jistou formu omezení. Pro řadu občanských sdružení může být nicméně složité se nové právní úpravě přizpůsobit. Problém se bude zejména týkat tradičních velkých občanských sdružení (Junák, Sokol, Dobrovolní hasiči...). Nyní se jedná pouze o návrh zákona, který ještě může po zpracování připomínkami projít určitými změnami.

4.1.3. Vnitřní poměry a uspořádání Junáka – Stanovy Junáka

Vnitřní poměry Junáka se řídí na základě zákona o sdružování občanů Stanovami. Stanovy Junáka – svazu skautů a skautek ČR jsou zároveň zakladatelským dokumentem a zároveň organizačním předpisem, kterým si Junák prostřednictvím usnesení svého sněmu upravil všechny podstatné otázky svého působení.

Co řeší Stanovy Junáka?

- a) zřizují Junáka. Dokládají jeho existenci, jak se jmenuje, kde má sídlo a jakou má právní formu.
- b) základní otázky, poslání a předmět činnosti. Určují koho sdružuje a komu je určen, základní prostředky k dosahování poslání (výchovní metoda).
- c) organizační strukturu, která má podobu pyramidy. Junák – celek, organizační jednotky v hierarchii kraj – okres – střediska/ zvláštní organizační jednotky. Organizační jednotky jsou „organizačními složkami sdružení“ dle zákona o sdružování občanů a to s odvozenou právní subjektivitou
- d) členství, jeho vznik, zánik, dluhy, práva a povinnosti členů
- e) orgány Junáka jako celku a organizačních jednotek, kterými Junák svou činnost spravuje
- f) další otázky – jmění, hospodaření, vnitřní předpisy organizace...

Stanovy Junáka - svazu skautů a skautek ČR jsou nejvyšším vnitřním právním dokumentem Junáka. Jsou tedy závazné pro všechny členy organizace i organizační jednotky. Ostatní vnitřní právní směrnice musí být v souladu se Stanovami. Plné znění Stanov viz webová stránka <http://krizovatka.skaut.cz/organizace/dokumenty/>.

Dalšími důležitými předpisy v rámci Junáka jsou: Organizační řád, Revizní řád, Volební řád, Disciplinární řád, Řád o skautských vyznamenáních, Krojový řád, Řád pro vzdělávání a výchovu činovníků, Hospodářský řád.

Důležitým pro činnost organizace je fakt, že ve Stanovách Junáka je přesně definováno, které orgány mohou jaké předpisy vydávat a koho takové předpisy mohou zavazovat. Všem je společné, že jsou podřízené Stanovám.

4.1.4. Předpisy platného práva vztahující se na činnost Junáka

Na činnost Junáka se tedy potenciálně vztahují všechny předpisy právního řádu ČR. Neexistuje žádný speciální zákon o „skautování“ nebo o dětských organizacích.

Mezi předpisy, které v praxi dopadají na činnost Junáka, patří předpisy, které upravují oblasti, v nichž Junák svou činnost vyvíjí.

Mezi obecné předpisy patří zejména:

- **Zákon č. 40/1964 Sb., občanský zákoník**, který upravuje právní subjektivitu Junáka jako právnické osoby. Obecně daný zákon stanovuje, že právnické osoby (mezi něž patří například i občanská sdružení) mají způsobilost mít práva a povinnosti. Současně upravuje i způsobilost k právním úkonům a jaké právní úkony činí právnické osoby, včetně jejich zastoupení. Zákon vymezuje odpovědnost za škodu, kterou můžeme způsobit, nebo nám může být způsobena. Zejména se jedná o odpovědnost za škodu způsobenou těmi, kteří

nemohou posoudit následky svého jednání (§ 422). V zákoníku je přesně upravuje vznik, změna a zánik práv a povinností (právních úkonu) a též vymezuje práva na ochranu osobnosti (právo na ochranu před zásahy do práva na čest, svobodu, aj.).

- **Zákon č. 140/1961 Sb., trestní zákon**, který definuje, co a za jakých okolností je trestným činem. Včetně některých trestných činů (skutkových podstat), jejichž páčání by připadalo při činnosti Junáka nejspíše v úvahu. Jedná se např. o:
 - pořádek
§ 175 (Křivá výpověď a nepravdivý znalecký posudek), § 178 (Neoprávněné nakládání s osobními údaji), § 188a (Šíření toxikomanie), § 178a (Pytláctví), § 202 (Výtržnictví), § 179 (Obecné ohrožení)
 - majetek/hospodaření
§ 125 (Zkreslování údajů o stavu hospodaření a jmění), § 248 (Zpronevěra), § 257 (Poškození cizí věci)
 - zdraví
§ 221 (Ublížení na zdraví), (§ 207) Neposkytnutí pomoci
 - péče o svěřené osoby
§ 217 (Ohrožování výchovy mládeže), § 212 (Opuštění dítěte), § 237 (Útisk), § 215 (Týrání svěřené osoby)
 - mravnost
§ 205 (Ohrožování mravnosti), § 217a (Svádění k pohlavnímu styku), § 242 (Pohlavní zneužívání), § 241 (Znásilnění)

Jak Občanský zákoník, tak Trestní zákon dále upravují instituty krajní nouze a nutné obrany, jejichž konstrukce může často pro činnosti Junáka a dopad uvedených předpisů na tuto činnost, mít zásadní význam.

Krajní nouze je jednání, které by bylo jinak deliktem, kterým někdo odvrací nebezpečí přímo hrozící zájmu chráněnému tímto zákonem, není deliktem. Nejde o krajní nouzi, jestliže by bylo možno toto nebezpečí za daných okolností odvrátit jinak, anebo způsobený následek je zřejmě stejně závažný, či dokonce ještě závažnější než ten, který hrozil.

Nutná obrana je jednání, které by bylo jinak deliktem, kterým někdo odvrací přímo hrozící nebo trvající útok na zájem chráněný tímto zákonem, není deliktem. Nejde o nutnou obranu, pokud byla obrana zcela zjevně nepřiměřená způsobu útoku.

- **Zákon č. 200/1990 Sb., o přestupcích**
- **Úmluva o právech dítěte (publikovaná jako zákon č. 104/1991 Sb.)** upravuje postavení dítěte ve společnosti. Hlavní myšlenkou je právo dítěte na

šťastné dětství. Od toho se pak odvíjí práva dítěte, která jsou obsažena v tomto mezinárodněprávním dokumentu.

„Výňatek některých bodů z Úmluvy o právech dítěte:

- *pro účely této úmluvy se dítětem rozumí každá lidská bytost mladší 18 let*
- *státy se zavazují respektovat a zabezpečit práva stanovená touto smlouvou každému dítěti nacházejícímu se v jejich jurisdikci bez jakékoliv diskriminace podle rasy, barvy pleti, pohlaví, jazyka, náboženství, politického nebo jiného smýšlení, národnostního, etnického nebo sociálního původu, majetku, tělesné nebo duševní nezpůsobilosti*
- *zájmy dítěte musí vždy být předním hlediskem při jakékoliv činnosti týkající se dítěte*
- *státy uznávají, že každé dítě má přirozené právo na život*
- *státy zabezpečují dítěti, které je schopno formulovat své vlastní názory, právo tyto názory svobodně vyjadřovat ve všech záležitostech*
- *oba rodiče mají společnou odpovědnost za výchovu a vývoj dítěte*
- *dítě má právo na bezplatné a povinné základní vzdělání.*“ [6]

- **Zákon č. 94/1963 Sb. , o rodině.** Zákon řeší rodičovskou zodpovědnost a otázky vztahu dítěte, vedoucího a rodiče.
- **Zákon č. 563/1991 Sb., o účetnictví,** kterým se upravuje povinnost Junáka vést účetnictví. Vyhláška MFČR č. 507/2002 Sb. stanovuje, že občanská sdružení se řídí zákonem o účetnictví, ale pouze ve znění k 31.12.2003, tj. mohou účtovat v „jednoduchém účetnictví“. Nevyplývají tedy pro ně některé povinnosti podle pozdějších novel zákona o účetnictví.

Dále se na činnost Junáka vztahují oborové předpisy. Jedná se o konkrétní předpisy, které regulují jednotlivé oblasti, ve kterých Junák vyvíjí svoji činnost. Jde např. o:

- Lesní zákon - zákon č. 289/1995 Sb. o lesním porostu
- Zákon č. 114/1992 Sb. o ochraně přírody a krajiny
- vyhlášku Ministerstva zdravotnictví 106/2001 Sb., O hygienických požadavcích na zotavovací akce pro děti (ve znění novely - vyhlášky č. 148/2004 Sb.)
- Vodní zákon a plavební řád
- Hygienický zákon

Značná část činností, především méně obvyklých (lyžování, horolezení, sjíždění řek), je regulována zvláštními předpisy. Proto je vždy nutné si nastudovat a splnit požadavky příslušné právní úpravy. Pokud nesplňuje vedoucí dané podmínky a k této činnosti nemá dostatečné oprávnění, je povinen zajistit na akci účast osoby splňující potřebné podmínky.

5. Ekonomické aspekty skautingu

5.1. Jmění Junáka – svazu skautů a skautek ČR

Ve Stanovách Junáka lze najít zmínku o ekonomických aspektech organizace. Citováno z patnácté hlavy – Jmění Junáka, body 139 – 146:

„139. Jmění Junáka (jako celku) a jeho organizačních jednotek (dále jen jmění) tvoří souhrn majetku (věcí, pohledávek, jiných práv a penězi ocenitelných jiných hodnot) a závazků.

140. Zdroji jmění jsou:

- a) členské příspěvky,*
- b) výtěžky z akcí pořádaných Junákem,*
- c) výtěžky z majetku Junáka,*
- d) subvence a dotace,*
- e) dary,*
- f) příspěvky sponzorů,*
- g) majetková účast v obchodních společnostech,*
- h) jiné zdroje.*

141. Junák a všechny jeho organizační jednotky nakládají se jměním v souladu s právními předpisy a vnitřními předpisy a rozhodnutími.

142. Organizační jednotky nabývají svého majetku a jsou pověřovány správou majetku Junáka (jako celku) a jsou oprávněny s tímto majetkem nakládat v rozsahu své působnosti, pokud stanovy nestanoví jinak.

143. Jakákoliv dispozice (například prodej, darování, zřízení zástavního práva) s nemovitým majetkem Junáka nebo jeho organizačních jednotek podléhá schválení Výkonné rady Junáka.

144. Výši členských příspěvků stanovují pro své členy základní organizační jednotky. Výši odvodů z členských příspěvků pro Junáka (jako celek) stanoví Náčelnictvo Junáka. Výši odvodů z členských příspěvků pro vyšší organizační jednotky stanoví jejich rady až do výše maxima stanoveného Náčelnictvem Junáka.

145. Náčelnictvo Junáka každoročně schvaluje rozpočet ústředních orgánů Junáka a výroční zprávu o hospodaření za minulé období. Řádný Valný sněm Junáka pak schvaluje hospodaření ústředních orgánů Junáka za celé předchozí období.

146. Jmění zrušené organizační jednotky přechází na jejího zakladatele, který o něm rozhodne.“

Dle Hospodářského řádu Junáka je základním smyslem hospodaření všech složek organizace zabezpečení jeho výchovných cílů. Hospodaření nesmí být v rozporu s etickými zásadami hnutí. Organizační jednotky Junáka mají povinnost vynakládat s finančními prostředky s maximální účelností a hospodárností, zároveň mají usilovat o zabezpečení své činnosti z vlastních zdrojů. Roční rozpočet sestavovaný všemi organizačními jednotkami je základním ekonomickým nástrojem hospodaření. Vedoucí jednotky odpovídá za hospodaření organizačních jednotek s právní subjektivitou. V oblasti daní a účetnictví se chovají jednotky v souladu s obecně platnými předpisy, zákonem o účetnictví a dalšími vnitřními předpisy Junáka.

Zdrojem majetku organizace jsou členské příspěvky, výtěžky z akcí pořádaných Junákem, dary, dotace a jiné zdroje. Nejvyšší podíl tvoří členské příspěvky, jejich výše je stanovena na základě rozhodnutí základní organizační jednotky.

Hospodaření na akcích vychází plně z hospodářského řádu Junáka, vnitřních předpisů organizace a obecně platných právních předpisů. Užití grantů, dotací apod. musí respektovat podmínky jejich použití. Základním dokumentem pro zabezpečení efektivního vynakládání s peněžními prostředky je rozpočet akce. Z hlediska účelů hospodaření se definují dva typy akcí – „velké akce“ (šest a více dní, nebo pokud rozpočet akce přesáhne částku vyšší než 10 000 Kč), „malé akce“ (všechny ostatní).

Za efektivní využívání všech finančních a hmotných prostředků organizace pro podporu hlavního poslání Junáka je odpovědný hospodářský zpravodaj. Také je třeba revidovat hospodaření Junáka jako celku, což má na starosti Ústřední revizní komise Junáka. Je volena Valným sněmem a kontroluje hospodaření a plnění rozpočtu Ústřední rady Junáka.

5.2. Výsledky hospodaření Junáka za rok 2007

5.2.1. Přehled výkazu zisku a ztrát

Přehled výkazu zisků a ztrát za rok 2005-2007 je uveden v příloze I (tabulka č. 1). Mezi základní finanční zdroje Junáka patří členské příspěvky a dotace ze státního rozpočtu. Ostatní výnosy jsou spíše doplňkového charakteru.

Členské příspěvky patří mezi stálé zdroje vlastních financí. Jsou důležité především díky širokým možnostem jejich využití. Lze z nich hradit náklady, na které se nevztahují dotace, či s jejich pomocí vytvářet potřebnou finanční rezervu v rámci neočekávaných výdajů. Dochází k mírnému zvyšování příspěvků, především vzhledem k inflačnímu růstu. V roce 2007 činily příspěvky celkem 6 547 tis. Kč, počet registrovaných členů byl 43 989. Příspěvek na člena tedy po zaokrouhlení činil 150 Kč.

Tržby obsahují výnosy za prodej skautských legitimací a medailí a další poskytované služby, kterými jsou např. nájem či reklama.

Dary a granty je položka zahrnující všechny příspěvky, jež Junák v daném roce získal. Většinový podíl z nich tvoří účelově vázané prostředky vztahující se na uskutečnění konkrétní akce či projektu.

Úroky představují výnos z finančních prostředků Junáka na bankovních účtech. Vzhledem k nárůstům úrokových sazeb došlo roce 2007 k nárůstu této položky.

Poskytované **dotace** ze státního rozpočtu tvoří důležitou součást k zabezpečení činnosti organizace. Dotace zůstávají v posledních letech na stejné výši, rovněž struktura získávaných zdrojů je obdobná.

V roce 2007 prošel systém rozdělování dotací zásadní změnou. Plošně rozdělované dotace (na provoz, akce, vybavení) byly sloučeny s dalšími regionálními dotacemi a následně ve stávající výši převedeny do kompetence junáckých krajů. Ty je pak mohly rozdělit podle vlastních pravidel Junáka. Úpravy systému proběhly v rámci organizačních jednotek i ústředí bez závažnějších problémů.

Celkové náklady Junáka spolu s počtem pořádaných projektu a akcí výrazně ovlivňuje výše získaných prostředků z dotací a darů.

Výše **zahraničních členských příspěvků** mírně stoupá. Kvůli poklesu členské základny přepočtená výše poplatků klesá. Junák odvádí příspěvky do skautských mezinárodních organizací (WAGGGS, WOSM, ISGF).

V položce **ostatní poskytnuté příspěvky** jsou zahrnuty zejména členské příspěvky do České rady dětí a mládeže a účelově vázané příspěvky organizačním jednotkám.

Příspěvky na skautské časopisy tvoří výraznou položku rozpočtu. Peněžními prostředky v rámci této položky Junák pomáhá vydávání periodických tiskovin, jejichž výroba je v současné době stále náročnější. Nárůst členských příspěvků z minulých let byl využit na tento účel. Záleží na rozhodnutí ústředního orgánu Junáka, za jakých podmínek a v jaké podobě budou skautské časopisy pro hnutí přínosné.

K důležitým úkolům ústředí Junáka patří též **vydávání neperiodických publikací**. Výše prostředků v roce 2007 oproti předchozím rokům poklesla. Důvodem byl nižší počet potřebných materiálů (v souvislosti s chystaným vydáním nového skautského programu) a jejich následné financování z jednotlivých projektů.

5.2.2. Náklady na činnost a služby ústředních orgánů Junáka

Náklady ústředních orgánů zahrnují provozní náklady na činnost ústředních orgánů (NJ, VRJ, RSRJ, ÚRKJ), jejich orgánů (odbory, metodické skupiny, komise) a Kanceláře ústředí Junáka a jejich služby organizačním jednotkám a jednotlivým členům. Položka také obsahuje náklady, které souvisejí s hospodařením Junáka jako celku (např. náklady na prodané zboží, tvorba účelových fondů, odpisy). Podrobně jsou náklady rozepsány v příloze I (tabulka č. 2).

Položka **nákladů na materiál** zahrnuje kancelářské potřeby, provozní materiál a náklady na časopisy a jiné publikace. V rámci vybavení došlo k obnovení počítačů

(172 tis. Kč) a dovybavení kanceláří nábytkem (38 tis. Kč) a kancelářskou technikou (8 tis. Kč) a obnovení licence k programům na serveru a účetnímu programu (32 tis. Kč).

Náklady na tuzemské cestovné se v roce 2007 udržely na nízké úrovni, a to díky nízkému čerpání ze strany členů ústředních orgánů.

Náklady na spoje obsahují náklady na poštovné (101 tis. Kč) a telefonní poplatky (153 tis. Kč). K poklesu této položky v daném roce přispělo zejména uzavření nové smlouvy s mobilním operátorem a následné poskytnuté výhody.

Prostředky na **zahraniční cesty** mohou využívat členové ústředních orgánů nebo skupiny mladých lidí z pracovních skupin, popř. přímo z organizačních jednotek, kteří zastupují Junáka v mezinárodních organizacích či v získávání zkušeností a znalostí na seminářích. Část prostředků se daří hradit z dotací MŠMT.

Nejvýraznější část nákladů ústředí tvořily v roce 2007 položky mzdy, služby a nájemné. **Náklady na mzdy** dosahovaly v daném roce výše 3 537 tis. Kč, **náklady na služby** činily 3 414 tis. Kč. Hrazené služby zahrnují náklady v oblastech materiálních, nemateriálních a ostatních služeb. Materiální služby (např. kopírování, výroba hlavičkových papírů a obálek, přílohy skautských časopisu a novin, obnova tonerů, znalecké posudky na nemovitosti, výroční zpráva, skautský kalendář a PF...) v celkové výši 509 tis. Kč, nemateriální služby (např. vedení počítačové sítě, účetní a mzdové agendy, vnitřní interní systém Junáka, spolupráce s médii) ve výši 2 813 tis. Kč. Do položky ostatní služby ve výši 91 tis. Kč se řadí např. ubytování či poplatky bankám.

Nájemné za rok 2007 dosáhlo hodnoty 641 tis. Kč. Částka se zejména hradí za prostory Kanceláře ústředí Junáka a další prostory pro jednání ústředních orgánů.

Pod položkou **propagace** jsou zaznamenávány náklady na propagační akce v médiích (44 tis. Kč), e-magazínech (51 tis. Kč) a propagační předměty (88 tis. Kč).

Do **úcelových fondů** je zahrnován odvod z členských příspěvků do Fondu obnovy nemovitostí, který činí 10 Kč na člena.

5.2.2.1. Zaměstnanci a mzdové náklady

Průměrný počet zaměstnanců Junáka po přepočtení na celé území činí 12. Číslo však kolísá v závislosti na konání větších akcí a projektů. Kancelář ústředí Junáka je tvořena částí členů Výkonné rady Junáka, kteří svou funkci vykonávají v rámci pracovního poměru, a zaměstnanci, kteří zabezpečují nezbytné zázemí celé organizace. Přehled mzdových nákladů je uveden v příloze I (tabulka č. 3).

Mzdové náklady byly do roku 2007 hrazeny z velké části z členských příspěvků. Poté umožnilo MŠMT podstatně navýšit částku dotací určenou na mzdy pracovníků. Část prostředků je hrazena z peněz jednotlivých projektů. Nejvýznamnější je podpora European Scout Centenary Fund.

5.2.3. Majetek a zdroje majetku Junáka

Aktiva (majetek) a pasiva (zdroje krytí majetku) jsou uvedena v rozvaze příloze I (tabulka č. 4).

Podstatnou část **dlouhodobého majetku** tvoří stavby (45 284 tis. Kč) a pozemky (8 719 tis. Kč), menší část pak zaujímá nakoupený software (318 tis. Kč) a výpočetní a kancelářská technika (984 tis. Kč).

Za dobré finanční situace a v případě dostatečných zdrojů může Junák pomáhat svým organizačním jednotkám, které pomoc potřebují. Příkladem jsou **dlouhodobé půjčky**.

Položku **zásoby** tvoří zejména členské legitimace (13 tis. Kč), medaile (180 tis. Kč) nebo zboží pořizované k nějaké příležitosti (výročí).

Finanční prostředky Junáka představují ve velké míře peníze na účtu a v hotovosti, zanedbatelný podíl (4 tis. Kč) mají pořízené ceniny. Dočasně volné finanční prostředky (3 749 tis. Kč) byly ve formě podílových listů umístěny do **krátkodobého finančního majetku**. Záměrem bylo zvýšení jejich výnosu.

Krátkodobé pohledávky reprezentují značnou část majetku Junáka. Vedle prostředků vzniklých z běžného provozu rostou prostředky poskytnuté z Fondu obnovy nemovitostí. Další pohledávky má organizace vůči Tiskovému a distribučnímu centru a vůči některým svým organizačním jednotkám.

Mezi **ostatní aktiva** patří zejména časově rozlišené náklady náležejícího do následujícího roku, ale které jsou uhrazeny dopředu. Podstatnou část tvoří zaplacené členské příspěvky světovým organizacím a uhrazené náklady akcí.

Základní jmění zaznamenává zisk z minulých let, investiční dotace na pořízení dlouhodobého majetku a bezúplatné nabytí dlouhodobého majetku. Podstatná část jmění Junáka vznikla v minulých letech převzetím nemovitostí od Fondu dětí a mládeže v likvidaci. Do jmění se automaticky převádí výsledek hospodaření dosaženého předchozího roku.

Fondy organizace evidují odděleně prostředky Junáka, které jsou určeny ke zvláštnímu účelu. Toto vymezení je stanoveno vnitřním rozhodnutím Junáka, nebo smluvním vztahem poskytovatele. Největší podíl fondů (3 421 tis. Kč) tvoří prostředky Fondu obnovy nemovitostí, který spravuje prostředky poskytované organizačním jednotkám na přechodnou dobu pořizování či obnovu nemovitého majetku. Každým rokem jsou dle rozhodnutí Náčelnictva Junáka do Fondu převáděny prostředky z členských příspěvků ve výši 10 Kč na člena.

Položka **oceňovacích rozdílů z přecenění majetku** vyjadřuje zhodnocení dočasně volných peněžních prostředků umístěných do podílových fondů.

Výsledek hospodaření tvoří dosažený zisk nebo ztráta ročního hospodaření.

Závazky představují neuhrazené faktury z pracovně právních vztahů a závazky vůči státnímu rozpočtu.

5.2.4. Audit

Účetnictví Junáka každoročně podléhá kontrole nezávislého auditora. Podle jeho názoru ve všech významných ohledech zobrazovala účetní závěrka Junáka za rok 2007 situaci v souladu se zákonem o účetnictví a příslušnými platnými právními předpisy.

Výrok auditora citovaný z Výroční zprávy Junáka 2007:

„Řádná účetní závěrka účetní jednotky Junák - svaz skautů a skautek ČR za období od 01. 01. 2007 do 31. 12. 2007 je sestavena na základě účetnictví, které bylo vedeno v souladu s platnými závaznými předpisy pro nevýdělečné organizace, zejména zákonem č. 563/1991 Sb., o účetnictví, ve znění platném pro rok 2006, Vyhlášky č. 504/2002 Sb., kterou se provádějí některá ustanovení zákona č. 563/1991 Sb., o účetnictví, ve znění pozdějších předpisů, pro účetní jednotky, u kterých hlavním předmětem činnosti není podnikání, pokud účtují v soustavě podvojného účetnictví, ve znění pozdějších předpisů a Českými účetními standardy pro účetní jednotky, u kterých hlavní činností není podnikání č. 401 až 413.

Uplatněné postupy účtování nemají za následek zkreslení věrného a poctivého obrazu předmětu účetnictví a z toho důvodu zpracovaná účetní závěrka podle mého názoru podává ve všech významných ohledech věrný a poctivý obraz aktiv, závazků, vlastního jmění a finanční

situace občanského sdružení Junák – svaz skautů a skautek ČR k 31. 12. 2007 a proto je výrok bez výhrad.

v Praze dne 10. 05. 2008

ing. Jan Zeman, auditor

osvědčení č. 1765 o zápisu do Seznamu auditorů KA ČR“

6. Technické aspekty skautingu

Potřeba správného vybavení po technické stránce vyplývá z obecných předpisů Junáka a zároveň z nutnosti přečkání přírodních podmínek, kterým jsou účastníci akce vystaveni. Je nezbytné splnit požadavky příslušné právní úpravy, nebo zajistit přítomnost osoby, která vyhovuje daným podmínkám. Mezi požadavky se řadí nutnost praxe, či absolvování speciálního kurzu. Většinu daných kurzů je možno zajistit a absolvovat přes skautskou organizaci.

Významnou problematiku v rámci činnosti skautů tvoří zajišťování tábořišť. Získat místo, které by představám skautů vyhovovalo, mělo nezávadný a dostatečný zdroj pitné a užitkové vody, bylo obklopené lesy, relativně dobře dostupné, zároveň však aby nebylo příliš blízko civilizace, je velmi náročným problémem. Nejčastějším typem tábořišť jsou tábořiště pronajatá. Tábořiště musí vždy odpovídat stanovené hygienické vyhlášce a splňovat všechny podmínky, které z vyhlášky vyplývají.

Pod položku technických aspektů Junáka patří i možnost provozovat webové stránky.

Webový portál musí splňovat a poskytovat informace pro veřejnost, vedoucí i rodiče členů. Povinností je zabezpečení a ochrana osobních údajů dle předepsané zákonné normy. Kvalitní webové stránky jsou graficky přitažlivé, mají jasné zaměření a srozumitelný hodnotný obsah. Webové stránky pomáhají institucím k důstojné a úspěšné reprezentaci.

6.1. Technické prostředky 7. skautského střediska Blaník – Praha 4

Pro ilustraci technických aspektů Junáka bude použito jako názorný příklad technických prostředků 7. skautského střediska Blaník - Praha 4.

Sedmé skautské středisko Blaník je početně největším střediskem v ČR. Skládá se z 16 oddílů, celkový počet členů činí v letošním roce 464. Blaník byl založen v roce 1930, za dobu svého téměř osmdesátiletého působení zaznamenal bohatou historii a tradici.

Středisko je registrováno na Praze 4, svoji hlavní činnost provozuje ve skautském areálu V Podzámčí v Praze 4 – Krči. Zde působí asi polovina oddílů. Další oddíly působí na Praze 1, 3 a 5, jeden oddíl provozuje svou činnost mimo Prahu, v Říčanech. Součástí krčského areálu, které je pronajato od Úřadu městské části Praha 4, je i velké víceúčelové hřiště, horolezecká stěna a další vybavení ke sportovnímu využití.

Areál V Podzámčí tvoří dvě budovy (Oppidum a Ořeší), ve které se nachází celkem 7 kluboven. Pět krčských kluboven je uzpůsobeno k celoročnímu přespání, celková kapacita je 60 osob. Služby využívají většinou mimopražští skauti při návštěvě hlavního města spojené s konáním skautské akce.

Oddíly v Blaníku se liší velikostí, místem působišťem i stylem práce, všechny však spojuje skautská myšlenka k všestrannému rozvoji mladých lidí. Středisko k tomu poskytuje materiální a právně-ekonomické zázemí, je partnerem vůči obci i dalším subjektům. V neposlední řadě středisko též garantuje kvalitu činnosti v jednotlivých oddílech.

Středisko také připravuje aktivity určené zejména roverům a rangers. Jedná se o každoroční podzimní Výsadek (zážitková a teambuildingová akce v terénu) a čekatelský kurz Řemřich.

7. Kvalifikační předpoklady Junáka

7.1. Organizace a řízení

Základním prvkem skautské výchovy je *družinový systém*. V čele stojí družinový rádce (starší chlapec či dívka) a jeho zástupce, podrádce. Družiny mladších členů se nazývají šestky, děvčata tvoří roje světluše, chlapci smečky vlčat. Několik družin tvoří *oddíl*, v čele stojí vedoucí oddílu.

Střediska sdružují oddíly, poskytují právní, materiální a finanční zázemí potřebné pro správné působení oddílu. Střediska jsou základní organizační jednotkou Junáka, činnost středisek zajišťuje středisková rada volená střediskovým sněmem.

Na regionálních úrovních působí *krajské a okresní rady Junáka*, které jsou voleny na tři roky příslušným krajským či okresním sněmem.

Vrcholný orgán Junáka představují *Valný sněm a Náčelnictvo*. Výkonný orgán tvoří *Výkonná rada Junáka* v čele se starostou.

V rámci Junáka mohou být vytvářeny *jednotky se speciálním výchovným zaměřením* - Hlavní kapitanát vodních skautů, Klub skautských sběratelů nebo Tiskové a distribuční centrum, které však stojí mimo tuto organizační strukturu.

7.2. Kvalifikační stupně Junáka

Skauti (nejčastěji roveři), kteří se rozhodnou účastnit se na vedení oddílu, mohou využít široké nabídky vzdělávacích kurzů. Splněním dvou kvalifikačních stupňů (čekatelské a vůdcovské zkoušky) jsou vedoucí odborně připraveni se ujmout a vykonávat svoji vedoucí pozici. Nutnou součástí je také absolvování zdravotnického kurzu.

Čekatelská zkouška

Základní stupeň vzdělávání činovníků tvoří čekatelská zkouška. Je vstupním bodem celého kvalifikačního systému, všechny ostatní kvalifikační stupně předpokládají předchozí složení této zkoušky. Čekatelská zkouška prověřuje zralost uchazeče a zjišťuje, zda je jedinec schopen svojí činností přispět ke zdárnému vývoji dětí a zajistit jejich bezpečnost. Uchazeč musí splňovat podmínky nejméně 15 let věku, doložit vyjádření lékaře o zdravotní způsobilosti pro práci s dětmi, bezúhonný a mít znalosti skautské stezky přiměřené svému věku.

Zkouška se sestává ze základů skautské výchovné metody, metodiky běžných činností družiny a oddílu, základů pedagogiky a psychologie, bezpečnosti, zdravotní péče, základů hospodaření a právního minima. Absolvent čekatelské zkoušky je oprávněn ke spoluúčasti na vedení oddílu, nebo s pověřením vůdce oddílu k vedení krátkodobé oddílové akce. Zkouška však neposkytuje dostatečnou kvalifikaci k samostatnému vedení oddílu či tábora.

Vůdcovská zkouška

Dalším stupněm skautské kvalifikace je vůdcovská zkouška. Zjišťuje, zda je kandidát schopen v duchu skautských zásad samostatně vychovávat mládež a pracovat s ní. Zkouška by měla zvyšovat znalosti, dovednosti a schopnosti vedoucích, tvoří podmínku pro převzetí oddílu a pro jmenování vedoucím dětského tábora. Uchazeč musí splňovat podmínky dovršení 18 let věku, mít souhlas lékaře se zdravotní způsobilostí pro práci s dětmi, bezúhonnosti a mít znalosti skautské stezky, splněnou čekatelskou zkoušku a minimálně roční praxi ve vedení oddílu nebo střediska.

Další podmínkou vůdcovské zkoušky je dosažení kvalifikace zdravotníka zotavovacích akcí Junáka, která navazuje na požadavky Ministerstva školství, mládeže a tělovýchovy (MŠMT) na nutné absolvování ekvivalentních kurzů „vedoucí zotavovací akce“ Českého červeného kříže (ČČK).

Zkouška nemění nic na odpovědnosti Organizační jednotky a ustanovovaného činovníka za dobrý (správný) výkon funkce, ani na odpovědnosti Organizační jednotky za ustanovení člověka k výkonu funkce způsobilého. Podle okolností případu nesou oba (činovník i Organizační jednotka) odpovědnost za realizaci činnosti v souladu s platným právem ČR.

7.3. Další vzdělávací kurzy Junáka

Rádcovský kurz

Rádcovský kurz je určen rádkyním a rádcům (především skautkám a skautům ve věku 13 až 16 let). Cílem kurzu je především příprava na bezproblémové vedení družin, rozšíření znalostí v oblasti metodiky a inspirace a motivace účastníků v rámci jejich dalšího působení.

Rádcovský kurz není přímo zařazen v kvalifikačním stupni vzdělávání Junáka, většinou však předchází čekatelskému kurzu, který představuje základní stupeň skautského vzdělání.

Zdravotnický kurz

Zdravotnické kurzy pořádané Junákem vlastní akreditaci MŠMT. Po jejich úspěšném absolvování získávají frekventanti kvalifikaci Zdravotníka zotavovacích akcí.

II. Výzkumná část

Cíl

Cílem výzkumné části bakalářské práce je posoudit, zda vybrané volnočasové instituce skautský oddíl Modrý klíč a kmen Ligy lesní Moudrosti Ťapáči splňují podmínky, které rozvíjí zájmy mládeže. Šlo o zmapování a popis institucí, zjistit, zda dané jednotky zajišťují dostatečnou nabídku aktivit a mládež má šanci dané prostředky využívat. Cílem výzkumu též bylo zjistit, jestli jsou vybrané instituce pro mládež přínosné a atraktivní.

Metoda

Mezi metody, které byly při výzkumu použity, patří terénní výzkum, pozorování, studium dokumentů a údajů a standardizovaný rozhovor.

Data

Uvedená data vychází ze studia a pozorování dokumentů, které byly k dispozici při psaní práce.

138. oddíl skautek Modrý klíč

Oddíl byl založen 7.3. 1990. Již od počátku svého působení oddíl navázal spolupráci s chlapeckým skautským oddílem ze stejného střediska Blaník, s Černým šípem, který vznikl v lednu téhož roku.

Oddílová klubovna se nachází v přízemí domu č. 47 na Janáčkově nábřeží na Smíchově. Schůzky se zde konají v rámci družinek jednou týdně, v pátek pak probíhá společná schůzka celého oddílu. Skautky pořádají víkendové akce a výpravy, v létě tábor a v zimě hory. Vedoucí oddílu jezdí každoročně na turistický poznávací výlet do ciziny. Modrý klíč vydává časopis eMKáčko, společně s Černým šípem také Skautský kalendář, který je opatřen fotografiemi z akcí obou oddílů a doplněn citáty z knih a jejich kronik.

V roce 2009 je v Modrém klíči registrováno 36 členů, z toho 6 vedoucích nad 18 let.

The Woodcraft League - Liga lesní moudrosti (LLM) – 123. kmen Ťapáči

Liga lesní moudrosti byla založena Ernestem Thompsonem Setonem v Americe roku 1902. Pracuje pod ideálem rekreace, náplně volného času, a to především v přírodě a s přírodou. Táboření a činnosti ve volné přírodě představují nosný pilíř jejich činnosti. LLM je organizací se systémem celoživotního vzdělávání, téměř veškerá činnost leží v kmenech. Kmen se skládá z rodů, kmenové rady, kmenových náčelníků, hospodáře, písmáka, ohnivce, šamana a archiváře.

LLM sdružuje v současné době asi 30 kmenů po celé České republice, celkem má okolo 800 členů.

Kmen Ťapáči byl založen 4.2.1998. Klubovna kmene se nachází v přízemí panelového domu v Zázvorkové ulici 1999/22 v Praze 5. Kmen tvoří dva rody – rod Činčapi Čikalan (mladší členové, 8-13 let) a rod Pelikáni (starší členové, 15-18 let). Činnost kmene vychází z woodcraftu. Mezi aktivity kmene patří pořádání víkendových akcí a výletů do přírody, letní tábory a zimní hory. Rovněž kmen vydává periodikum „Ťapáčský občasník“.

V současné době je v Ťapáčích registrováno 22 členů, z toho 10 vedoucích. K vedení kmene je nutné mít splněnou náčelnickou zkoušku. Vedoucím kmene může být člověk se splněným pedagogickým minimem.

Další data použitá ve výzkumné části práce vychází ze **standardizovaných rozhovorů**. Rozhovory probíhaly jak ve skautském prostředí, tak v prostředí neskautském. Otázky pokládané při rozhovoru jsou uvedeny v příloze II. Rozhovory byly vedeny s osobami různého věku, pohlaví a zaměstnání, odpovědi dotazovaných však byly většinou shodné.

Část výzkumu probíhala na základě **pozorování**, které se po čtyři týdny odehrávalo ve skautském oddíle Modrý klíč a kmeni Ligy lesní moudrosti Ťapáči.

Diskuze

Hlavním hlediskem pozorování bylo posoudit, zda vybraná jednotka splňuje předpoklady pro svoji činnost. Dále, zda vychází z poslání a principů, na kterých byla organizace založena. Přesnou definici a poslání skautingu definuje kniha Základy Junáctví zakladatele českého hnutí A.B. Svojsíka, principy Ligy lesní moudrosti jsou popsány v knize E.T. Setona Kniha lesní moudrosti, zakladatele této organizace.

Pozorování bylo zaměřeno na dvě skupiny - na vedoucí a členy. Zároveň bylo provedeno hodnocení i v rozdílech působení obou institucí a jejich přístupů k práci. Kritéria tvořila: vybavenost organizační jednotky a její zázemí, odborná způsobilost vedoucích pro práci s mládeží a pestrost a připravenost programu. Chování členů k sobě navzájem a jejich vyjadřování také patřilo mezi kritéria hodnocení.

Výsledky

Výsledky standardizovaných rozhovorů

V následujících odstavcích shrnuji názory, které v rozhovorech zazněly.

Většina dotazovaných potvrdila, že skautské (woodcraftské) zkušenosti a znalosti jim v životě pomohly. Zmiňovali v první řadě samostatnost, organizační a komunikační zkušenosti, dále schopnost spolupráce a domluvy v mezilidských vztazích.

Skautské zásady (zásady woodcraftu) často dotazovaní ztotožňovali s obecnými mravními normami. Ve svém životě se snaží skautské zásady (zásady woodcraftu) dodržovat většina, především v krizových situacích. Především mladší členové institucí je považují za dobré vodítko pro život nahrazující nedostatek zkušeností.

Životní vzor do dospělosti nepřetrval téměř u žádného z dotazovaných, v dětství byl vzorem často vůdce či náčelník kmene.

Možnost vzdělávání a sebezdokonalování uznávali téměř všichni. Třebaže někdo v době svého členství nejevil zájem o vzdělávání, přesto byl běžným oddílovým (rodovým) životem formován a vzděláván. To si mnozí zpětně v dospělosti uvědomili, jak nyní uvedli v rozhovorech.

Skautské (woodcraftské) ideje dotazovaní většinou za zastaralé nepovažovali, jako problematické a nedostatečné se jim však jevily způsoby jejich propagace v současnosti.

Role skautingu (Ligy lesní moudrosti) v současnosti i budoucnosti byla stoprocentně hodnocena pozitivně. V odpovědích se ale často vyskytoval dovětek, že je potřeba se více přizpůsobit současnému životu. Ovšem beze změn v základních myšlenkách skautingu (woodcraftu).

Na otázku, zda našli ve skautském (woodcraftském) prostředí opravdové přátele, odpověděli všichni dotazovaní kladně. Nezřídka připojili dovětek, že kromě opravdových přátel v daných institucích našli i životní partnery.

Otázka na konkrétní změnu žebříčku hodnot vlivem působení skautingu (Ligy lesní moudrosti) asi nebyla vhodně formulovaná. Většina dotazovaných nedokázala na otázku odpovědět, protože v době působení ve skautu (Lize lesní moudrosti) si žebříček hodnot teprve tvořili.

Výsledky pozorování

Každý vedoucí má odlišný styl práce, jiné zájmy a zkušenosti, ale je mezi nimi vidět schopnost domluvy, ohleduplnost a vzájemný respekt. Tato skutečnost je nejspíše dána vlivem působení obou organizací na formování vůdců. Pochopitelně ne vždy komunikace probíhá bez problémů, mezi vedoucími se vyskytují názorové rozdíly, ale důležitá je snaha o domluvu. Vedoucí v obou organizacích si uvědomují, že pro další bezproblémové fungování institucí se dohodnout musí.

Přístupy k práci a náplň programu byly odlišné u obou organizací. Program schůzek Modrého klíče byl oproti kmeni Āapáčů pestřejší, lépe propracovaný a ucelenější. Na přípravě programu se také podílelo více vedoucích, každá schůzka měla zahájení a zakončení. Rovněž skautky svůj program přizpůsobovaly potřebám mladších a starších členek v rámci družinek. V kmeni Āapáčů byla upozorována větší volnost, nesoustředěnost a roztěkanost. Někteří jedinci si pouštěli hudbu z mobilních telefonů, vykřikovali nadávky a celkově strhávali pozornost ostatních na sebe. Připravenému programu pak nebyla věnována dostatečná pozornost. Program Āapáčů byl hodně spjat s přírodou a jejím poznáváním, oproti skautkám klade kmen větší důraz na ekologii.

Práce se staršími členy (rovery) probíhala také lépe u skautek. Program schůzek byl veden k praktické přípravě na vedoucí činnost. U starších členů kmene Ťapáči již tento ucelený systém chybí.

Především u členů skautské organizace bylo možno vidět postupné změny jejich chování. Vlivem skautského prostředí se snaží být lepší, více přemýšlí o sobě a o druhých. Oproti mládeži, která nechodí do žádné organizace podobného typu, bývají častěji zodpovědnější a ohleduplnější. Také pomoc bližnímu bývá pro ně samozřejmostí. Zvláště v mladším věku činí členům problém ochota rozdělit se s ostatními. Pozvolna s věkem však tento rys ustupuje. Starší členové umějí omezovat své potřeby ve prospěch celé družiny (kmene). Noví členové se pak přizpůsobují zvyklostem, které v organizacích fungují. Chování starších napodobují v dobrém i špatném, jedná se o dlouhodobý nenásilný proces výchovy. Členové, kterým podmínky v institucích nevyhovovaly a kteří se nedovedli zařadit do kolektivu a přizpůsobit základním požadavkům, po určité době sami z organizace odešli.

Rovněž zázemí obou institucí se liší. Skautky mají větší oporu ve svém středisku, na úrovni oddílu a střediska probíhá těsnější spolupráce. Současně i spolupráce s ostatními oddíly v rámci střediska je u skautek častější.

Závěry

Junák i Liga lesní moudrosti jsou volnočasové organizace s podobou celoživotního vzdělávání. Obě hnutí vychází z podobných principů a myšlenkových základů. Zásady uplatňované členy obou vybraných institucí korespondují se zásadami, na kterých byly dané instituce založeny. Většina členů se ve svém chování projevovала aktivně a samostatně. Souhrnně je možné na základě výzkumu konstatovat, že obě instituce pozitivně ovlivňují život jednotlivce a přispívají k rozvoji jeho zájmů a osobnostnímu růstu.

Výzkum v rámci mé práce probíhal na regionální úrovni, při generalizaci a obecném srovnávání skautingu a Ligy lesní moudrosti je tedy nutné na tuto skutečnost brát ohledy. Znalost celé problematiky, z které bych mohla vyvodit obecné závěry, by vyžadovala podrobnější členění a obsáhlejší výzkum. Nicméně, i z mého výzkumu je možno usuzovat na určité výsledky a spatřit mezi organizacemi rozdíly, jak se na základě pozorování rovněž potvrdilo.

Závěr

V roce 1912 napsal A. B. Svojsík tato slova: „*Nadšen krásou myšlenky, okouzlen jejím působením na duši i tělo, překvapen vlivem, jaký má na celou generaci a naplněn jistotou, že ona je způsobilou obroditi náš život, zreformovati naši výchovu, zušlechtiti naše srdce, ozdraviti naše tělo a zoceliti náš charakter, dal se do práce, jež nyní v praktickém užití má dojiti svého dovršení a vyvrcholení. ... Idea skautské výchovy jistě dojde rozšíření všeobecného, světového.*“³

Skauting se přes mnohá méně příznivá období rozrůstal, v současné době čítá organizace na 40 milionů členů z 216 zemí světa. Historie tedy dala Svojsíkovi za pravdu. V roce 1981 dokonce převzala skautská organizace cenu UNESCO „Za výchovu k míru“, která ocenila humánní snahy hnutí zformulované ve skautském zákoně.

Ve své bakalářské práci jsem se snažila zjistit, zda skauting jakožto jeden ze způsobů trávení volného času ovlivňuje zájmy mládeže, zda i v současné době plně svá poslání a ideály. První kapitola vymezuje pojem volný čas a způsoby jeho trávení. Rovněž se zabývá otázkou sociálního vývoje dětí prostřednictvím her a situací, v nichž pravděpodobně dojde k učení. Druhá kapitola se zabývá principy a posláním skautingu. Ve třetí kapitole byly nastíněny historické aspekty, které se vznikem organizace souvisely. Čtvrtá, pátá a šestá kapitola vymezují skauting z hlediska právních, ekonomických a technických aspektů. Poslední, sedmá kapitola teoretické části práce definuje kvalifikační předpoklady Junáka. Výzkumná část se věnuje především datům, pozorování a standardizovanému rozhovoru, které probíhaly ve skautském a neskautském prostředí. Současně jsou zde uvedeny výsledky a závěry, které z daných metod vyplynuly.

Závěrem mohu konstatovat, že skauting pozitivně ovlivňuje mládež a její zájmy za předpokladu, že člověk se jeho působení otevře. Skauting se nezaměřuje pouze na určitý typ činností, ale program je sestavován komplexně tak, aby pomáhal rozvíjet vlastnosti a schopnosti všech svých členů, které jsou důležité pro jejich budoucí uplatnění. Skauting podporuje samostatnost, odpovědnost, tvořivost a touhu po sebezdokonalování. Tyto principy vychází ze samotného poslání skautského hnutí.

Pozorování a odpovědi z rozhovorů, které jsem provedla, potvrzují, že skauting, jako jeden ze způsobů smysluplného využití volného času, rozvíjí osobnost člověka, motivuje ho k všestrannému rozvoji a kladně se podílí na vytváření žebříčku jeho hodnot. Skauting učí mládež komunikační obratnosti a sociálnímu chování, důležitým obohacením je též vytvoření pevných, trvalých a spolehlivých sociálních vazeb. Všechny tyto předpoklady jsou nezbytnou součástí dobře fungující moderní společnosti.

³ [Svojsík, A.B., *Základy Junáctví*, s. 700-702]

Seznam použité literatury a informačních zdrojů

- 1) BŘICHÁČEK V. A KOL., *Skautskou stezkou – základní příručka pro skauty a skautky*. Praha: Junák, 1998, 393s., ISBN 80-86109-07-0
 - 2) BŘICHÁČEK V. *Poselství skautské výchovy*. Liberec: Skauting, 1991. 114 s., ISBN 80-85421-02-X
 - 3) ČÁP J., *Psychologie mnohostranného vývoje člověka*, Praha: Státní pedagogické nakladatelství, 1990, 292 s., ISBN 80-04229-67-0
 - 4) FONTANA, D., *Psychologie ve školní praxi*, Praha: Portál, 1997, 384 s., ISBN 80-7178-063-4
 - 5) NAVRÁTIL, Z., *Etika a morálka ve skautingu*. Praha: Ekumenická lesní škola, 2002, 24 s.
 - 6) RUSEK Ladislav, *Úvahy o skautingu, skautování a skautství*. Praha: Ekumenická lesní škola, 2000, 48 s., ISBN 80-23927-38-8
 - 7) SETON, E. T., *Knihy lesní moudrosti*, Praha: Olympia, 1970, 339 s.
 - 8) SVOJSÍK, A. B. *Základy Junáctví*. Praha: České lidové knihkupectví a antikvariát Josef Springer, 1912, 724 s.
 - 9) THOREAU, H. D., *Walden čili život v lesích*, Laichter, 1902, 392 s.
 - 10) Hospodářský a revizní řád Junáka, Sbírkka skautských předpisů a řádů, Junák – svaz skautů a skautek ČR, Praha 2000, ISBN 80-86109-49-6
 - 11) Stanovy Junáka. Dostupné z <http://krizovatka.skaut.cz/organizace/dokumenty/> [4.2.2009]
 - 12) Strategie Junáka – svazu skautů a skautek ČR do roku 2005. Dostupné z http://www.skaut.cz/provoz/documents/strategie_junaka_do_roku_2005.pdf [1.4.2009]
 - 13) Výroční zpráva Junáka 2007. Dostupné z <http://krizovatka.skaut.cz/organizace/3059-vyrocní-zprava-junaka-2007/> [1.4.2009]
 - 14) Přehled vzdělávacích akcí Junáka. Dostupné z <http://krizovatka.skaut.cz/databaze/akce-vzdelavaci/uvodem-ke-vzdelavacim-akcim/> [1.4.2009]
- [1] Mezinárodní skauting. Dostupné z <http://verejnost.skaut.cz/skauting/mezinarodni/> [10.2.2009]
- [2] Organizační členění skautingu. Dostupné z <http://cs.wikipedia.org/wiki/Skauting> [4.2.2009]

[3] Junák - moderní organizace moderních lidí. Dostupné z <http://verejnost.skaut.cz/media/profil-junaka/> [10.2.2009]

[4] Publikační činnost Junáka. Dostupné z <http://www.icm.cz/files/Adres%C3%A1%C5%99%20NNO%202006.pdf> [10.2.2009]

[5] Definice nevládní neziskové organizace. Dostupné z http://cs.wikipedia.org/wiki/Nevl%C3%A1dn%C3%AD_neziskov%C3%A1_organizace [6.3.2009]

[6] Výňatek některých bodů z Úmluvy o právech dítěte. Dostupné z http://www.blanik.info/remrich/poklad/org_pra/org_pra_07a.pdf [4.2.2009]

Seznam zkratk

FDML – Fond dětí a mládeže v likvidaci

ISGF – International Scout and Guide Fellowship – Mezinárodní společenství skautů a skautek

LLM – Liga lesní moudrosti

MŠMT – Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy

NJ – Náčelnictvo Junáka

NNO – nestátní neziskové organizace

RSRJ – Rozhodčí a smírčí rada Junáka

ÚRKJ – Ústřední revizní komise Junáka

VRJ – Výkonná rada Junáka

WAGGGS – World Association of Girl Guides and Girl Scouts – Světová asociace skautek

WOSM – World Organization of the Scout Movement – Světová organizace skautského hnutí

Přílohy

Příloha I

Tabulka č. 1, Přehled výkazu zisku a ztrát Junáka

Výnosy	rok 2005	rok 2006	rok 2007
členské příspěvky	6 094	6 396	6 547
tržby	163	80	75
dary a granty	816	1 700	1 924
úroky	72	57	132
ostatní výnosy	458	88	103
mimořádné výnosy	42	29	34
výnosy akcí a projektů	1 253	5 169	8 433
výnosy vlastní	8 898	13 519	17 246
dotace ze státního rozpočtu	37 432	38 647	39 921
celkem výnosy	46 330	52 165	57 168
podíl dotací	80,80%	74,10%	69,80%
náklady			
náklady ústředních orgánů	10 577	9 996	9 886
náklady akcí a projektů	3 619	10 750	10 892
zahraniční členské příspěvky	1 020	958	941
ostatní poskytnuté příspěvky	154	316	231
příspěvky na skautské časopisy	1 485	1 892	2 163
příspěvky na neperiodický tisk	180	214	70
dotace pro nižší org. jednotky	29 688	30 547	32 004
náklady celkem	46 722	54 674	56 187
zisk běžného období	-392	-2 509	980

Data z Výroční zprávy Junáka 2007 a Zprávy o hospodaření ústředních orgánů za rok 2007, zpracování vlastní.

Tabulka č. 2, Náklady ústředních orgánů Junáka

	rok 2005	rok 2006	rok 2007
materiál	171	175	153
vybavení	256	323	254
opravy	59	14	34
cestovné tuzemské	298	279	250
cestovné zahraniční	416	302	405
telefonní poplatky, poštovné	352	315	255
služby	3 688	3 141	3 414
nájemné	765	685	746
propagace	557	475	183

mzdy, pojištění	3 041	3 418	3 537
reprezentace, občerstvení	15	19	20
odpisy	207	304	61
prodané zboží	49	30	31
tvorba účelových fondů	458	441	440
ostatní náklady	203	37	41
mimořádné náklady	28	16	58
celkem	10 577	9 996	9 886

Data z Výroční zprávy Junáka 2007 a Zprávy o hospodaření ústředních orgánů za rok 2007, zpracování vlastní.

Tabulka č. 3, Přehled mzdových nákladů Junáka

Mzdové náklady (v tis. Kč)	rok 2005	rok 2006	rok 2007
mzdy z jiných prostředků	1 576	1 569	814
mzdy z dotace MŠMT	800	1 000	1 915
sociální a zdravotní pojištění	823	897	942
ostatní sociální náklady	88	93	82
celkem	3 287	3 558	3 752

Data ze Zprávy o hospodaření ústředních orgánů za rok 2007, zpracování vlastní.

Tabulka č. 4, Majetek a zdroje majetku Junáka

aktiva	31.12.2005	31.12.2006	31.12.2007	pasiva	31.12.2005	31.12.2006	31.12.2007
nehmotný majetek	273	61	0	základní jmění	66 549	66 156	62 907
hmotný majetek	51 714	50 564	49 753	fondy organizace	2 707	3 148	3 563
majetkové podíly	100	100	100	oceňovací rozdíly z přecenění	36	95	149
dlouhodobé půjčky	3 000	5 320	2 320	zisk běžného roku	-392	-2 509	980
zásoby	268	309	200	závazky	357	406	420
hotovost a ceniny	297	142	216	ostatní pasiva	346	1 769	377
běžné účty	6 156	1 748	6 225				
krátkodobý fin. majetek	3 036	4 595	3 749				
pohledávky	3 988	4 881	5 401				
ostatní aktiva	770	1 345	430				
Σ	69 603	69 066	69 396		69 603	69 066	68 396

Data z Výroční zprávy Junáka 2007 a Zprávy o hospodaření ústředních orgánů za rok 2007, zpracování vlastní.

Příloha II – Otázky kladené v rámci standardizovaného rozhovoru

- 1) Jak dlouho jste se skautingu (činnosti v kmene) aktivně věnoval(a)?
- 2) Použil(a) jste někdy ve svém životě některou ze skautských zkušeností (zkušeností woodcraftu)? S jakým výsledkem?
- 3) Uplatňují se ve Vašem životě skautské zásady nebo zásady woodcraftu? Které?
- 4) Stal se Vám některý skaut (člen kmene) životním vzorem?
- 5) Setkal(a) jste se ve Vaší instituci s možností vzdělávání a sebezdokonalování? V jaké formě?
- 6) Připadají Vám dnes některé ze skautských (woodcraftských) idejí zastaralé? Které?
- 7) Jakou roli přisuzujete skautingu (Lize lesní modrosti) v současné společnosti?
- 8) Jako úlohu ve společnosti do budoucna přisuzujete daným institucím?
- 9) Našel jste ve skautském (woodcraftském) prostředí opravdové přátele?
- 10) Změnil se nějak konkrétně Váš žebříček životních hodnot v souvislosti s členstvím ve skautingu (Lize lesní moudrosti)? Uveďte, prosím, pro Vás nejdůležitější příklady.

Příloha III – Fotografie

Fotografie č.1, Skautský oddíl Modrý klíč, tábor - červenec 2008

Fotografie č.2, Klubovna Modrého klíče

Fotografie č. 3, Klubovna kmene Ťapáči, schůzka rodu Činčapi Čikalan

Fotografie č.4, schůzka rodu Činčapi Čikalan

